

MIRALL TRENAT PER PARTS

Primera Part (Capítols I-XVIII)

Teresa i Nicolau Rovira van comprar una joia per a ella i es queden una agulla de diamants en forma de ram. Com que Teresa té un fill petit (d'una relació mantinguda amb un fanaler en l'època en què era pobra i feia de menestrala) del qual el seu marit no sap res, farà veure que perd l'agulla i la reven per ajudar la família del seu antic amant, que s'ha afillat la criatura. Nicolau, davant del disgust que ella simula per la pèrdua, torna a comprar sense saber-ho, la mateixa joia, que ella lluirà en apadrinar el seu fill, Jesús Masdéu. Quan Nicolau mor, Teresa queda socialment ben situada i coneix, a casa dels seus amics Rafael i Eulàlia Bergadà, un diplomàtic amb fortuna: Salvador Valldaura, que s'interessa molt per ella, especialment quan la veu amb tota la seva bellesa i magnificència en un ball de Carnaval ofert pels Bergadà. Salvador, però, ha tingut una aventura a Viena amb una violinista, Bàrbara, que acabà suïcidant-se inexplicablement. Tot i que Teresa ha sentit parlar d'aquest afer i que la inquieta, accepta la proposta de matrimoni de Valldaura. Aquest, disposat a fer-la feliç, abandona la carrera i compra una torre a Sant Gervasi amb un jardí enorme i magnífic. Ja instal·lats i amb una filla, Sofia, es produeix la primera manifestació del trencament de l'equilibri: en una tempesta violentíssima, el llorer que presideix el jardí és migpartit per una llamp. La vinguda de Joaquim Bergadà, company i amic de Valldaura amb el qual havia viscut a Viena, comporta un conflicte familiar: Teresa no vol que Salvador li vengui la finca de Vilafranca on havien passat la lluna de mel. Un vespre que tots tres van al Liceu, a la llotja de Rafael i Eulàlia, aquesta fa a Teresa algunes revelacions sobre la història de Viena i el pes que per a Salvador continua tenint. Ella dissimula el seu desencant, mentre eulàlia li fa notar, també, que a la llotja del davant s'asseu el notari de moda, Amadeu Riera. El temps transcorre amb normalitat a can Valldaura: el servei es va succeint, el nen Jesús Masdéu visita Teresa de tant en tant, Sofia creix al costat del seu pare en una relació idíl·lica, que dura fins a la mort de Salvador. Sofia, que havia conegut Eladi Farriols a la botiga de robes de la família d'aquest, i que l'havia vist després al tennis i l'havia convidat a dinar diversos cops en vida del seu pare, decideix finalment casar-s'hi. Al casament hi assisteix Jesús Masdéu, que fa de pintor d'anuncis comercials amb pretensions artístiques; i també Amadeu Riera, l'amic de la seva mare. Sofia descobreix entre ells dos mirades de

complicitat. La mateixa nit, Eladi confessa a Sofia que té una filla dels seus amors amb la cupletista Pilar Segura. L'orgull de Sofia fa que pràcticament obligui Eladi a afillar-se la nena que creixerà a la casa amb els altres fills del matrimoni, Ramon i Jaume aquest darrer feble i malaltís. Els nens es van fent grans en un món a part dels seus pares: el món del jardí, de la senyoreta Rosa -la institutriu- i de les minyones, moltes i successives. Entre totes destaca Armanda com a figura permanent a la casa. Armanda ha tingut una relació amb Eladi que la situa en un dels vèrtexs del triangle amb Sofia. Encara que ell sedueix altres minyones, cap no tindrà la importància d'Armanda, ni sabrà el que ella sap sobre la família, ni arrelarà a la torre com ella. El món particular dels nens es transformarà amb la mort de Jaume, provocada pels seus germans.

Teresa, de fa temps impedida i reclosa a la seva habitació, conserva el record del passat en els objectes que l'envolten. Jaume hi participava, guiat per la seva àvia: en morir, aquest herència moral queda, de moment, sense destinatari.

Segona part (Capítols I-XXI)

Han passat alguns anys. El notari Riera surt de casa per anar a visitar Teresa, que vol fer testament, i durant el trajecte recorda quan la va conèixer i com va ser la seva relació. Després de l'entrevista, en el jardí, constata que el passat ha desaparegut i que el temps els ha transformat. El cotxe de Sofia i Eladi el torna a l'actualitat. El senyor Rodés, professor de piano de Ramon i Maria, se sent vexat per les bromes que aquests li fan i, en anar a queixar-se'n a Teresa, li mostra un retrat de Pilar Segura vestida de Lady Godiva que s'assembla molt a Maria. Teresa, dissimuladament, el posa a l'àlbum familiar. Eladi i Sofia viuen ja totalment distanciat. Eladi va envellint i se sent desencantat. Té relacions, sovint degradants per a ell, amb algunes minyones. Mentrestant, Sofia, que, a diferència d'ell, es manté físicament jove, considera amb orgull el que és i el que té, tot i que sap que ha pagat un preu. En el món a part de les minyones, Armanda que ja no pot fer de cuinera però que és a la torre com a supervisora del servei, pensa en la seva antiga relació amb l'Eladi. L'únic que li'n queda són les arracades que ell li va regalar; i el record. Eulàlia Bergadà, després de la mort del seu marit causada pels conflictes socials, ha refet la seva vida a París amb el seu cunyat Quim. De visita a Barcelona, a la torre dels Valldaura, mira Ramon i Maria amb temor. És, però, la senyoreta

rosa, la institutriu, qui veu amb més recel i amb més malícia les relacions de Ramon i Maria, els quals, per la seva banda, la maltracten. Per venjar-se de la seva situació dins la casa, que ella creu injusta, i donar sortida a les seves frustracions personals i de classe, fa unes revelacions equívocues a l'Eladi, que desencadenaran la tragèdia familiar. Immediatament, Eladi decideix anar a buscar Maria i Ramon, que passen les vacances a la platja. Durant el trajecte, fa balanç de la seva vida: un ascens social que li ha permès luxes, però li ha pres la felicitat que li podia haver donat Pilar Segura; covard i còmode, decideix no pensar-hi més i tornar enrere, cap a Barcelona. Quan els seus fills arribin, ja els dirà que són germans. En saber la veritat, el món de tots dos s'enfonsa: Ramon destrueix les joguines i recorda el paradís que ha perdut en perdre Maria. Sense poder-li dir adéu, fuig i es refugia a casa de Marina, filla de la germana del notari. Eladi visita aquest per donar-li un taló per a Ramon. Tots dos s'hi sentiran incòmodes, especialment Amadeu, que pensa en la degradació de la família de Teresa mentre escolta Eladi, que no li mereix cap consideració perquè no ha fet mai cap esforç ni ha tingut cap responsabilitat. Per la seva banda, Maria arracona la casa de les nines, perquè ha perdut de cop el món de la infantesa; davant la desolació i la solitud, després de fer un passeig evocador i elegíac pel jardí, decideix no continuar vivint i es llença daltabaix de la teulada, damunt el llorer. L'endemà sembla un matí com qualsevol altre; les minyones tornen del mercat amb els cistells plens. Necessiten llorer per fer el dinar. En veure que de la soca de l'arbre regalima sang, pugen a dalt esverades i descobreixen Maria. A l'enterrament, Armanda recorda episodis de la vida de la nena i no comprèn l'actitud cruel que aquesta mostrava envers tothom. El mateix dia, Sofia estripa les cartes del seu antic amic Lluís roca i clou, pel que fa a ella, la història de Sofia esclafant una fulla de llorer per treure'n el perfum; el triangle entre elles dues i Eladi aparentment ja no existeix. Però Eladi passa els dies i les nits tancat a la biblioteca, on llegeix Proust i troba la llibreta amb les confessions de Valldaura; els fets l'han aclaparat i la seva vida ja no li interessa. Es refugia en el record de la Pilar i es consagra a la meHan passat alguns anys. El notari Riera surt de casa per anar a visitar Teresa, que vol fer testament, i durant el trajecte recorda quan la va conèixer i com va ser la seva relació. Després de l'entrevista, en el jardí, constata que el passat ha desaparegut i que el temps els ha transformat. El cotxe de Sofia i Eladi el torna a l'actualitat. El senyor Rodés, professor de piano de Ramon i Maria, se sent vexat per les bromes que aquests li fan i, en anar a queixar-se'n a Teresa, li mostra un retrat

de Pilar Segura vestida de Lady Godiva que s'assembla molt a Maria. Teresa, dissimuladament, el posa a l'àlbum familiar. Eladi i Sofia viuen ja totalment distanciats. Eladi va envellint i se sent desencantat. Té relacions, sovint degradants per a ell, amb algunes minyones. Mentrestant, Sofia, que, a diferència d'ell, es manté físicament jove, considera amb orgull el que és i el que té, tot i que sap que ha pagat un preu. En el món a part de les minyones, Armanda que ja no pot fer de cuinera però que és a la torre com a supervisora del servei, pensa en la seva antiga relació amb l'Eladi. L'únic que li'n queda són les arracades que ell li va regalar; i el record. Eulàlia Bergadà, després de la mort del seu marit causada pels conflictes socials, ha refet la seva vida a París amb el seu cunyat Quim. De visita a Barcelona, a la torre dels Valldaura, mira Ramon i Maria amb temor. És, però, la senyoreta rosa, la institutriu, qui veu amb més recel i amb més malícia les relacions de Ramon i Maria, els quals, per la seva banda, la maltracten. Per venjar-se de la seva situació dins la casa, que ella creu injusta, i donar sortida a les seves frustracions personals i de classe, fa unes revelacions equívokes a l'Eladi, que desencadenaran la tragèdia familiar. Immediatament, Eladi decideix anar a buscar Maria i Ramon, que passen les vacances a la platja. Durant el trajecte, fa balanç de la seva vida: un ascens social que li ha permès luxes, però li ha pres la felicitat que li podia haver donat Pilar Segura; covard i còmode, decideix no pensar-hi més i tornar enrere, cap a Barcelona. Quan els seus fills arribin, ja els dirà que són germans. En saber la veritat, el món de tots dos s'enfonsa: Ramon destrueix les joguines i recorda el paradís que ha perdut en perdre Maria. Sense poder-li dir adéu, fuig i es refugia a casa de Marina, filla de la germana del notari. Eladi visita aquest per donar-li un taló per a Ramon. Tots dos s'hi sentiran incòmodes, especialment Amadeu, que pensa en la degradació de la família de Teresa mentre escolta Eladi, que no li mereix cap consideració perquè no ha fet mai cap esforç ni ha tingut cap responsabilitat. Per la seva banda, Maria arracona la casa de les nines, perquè ha perdut de cop el món de la infantesa; davant la desolació i la solitud, després de fer un passeig evocador i elegíac pel jardí, decideix no continuar vivint i es llença daltabaix de la teulada, damunt el llorer. L'endemà sembla un matí com qualsevol altre; les minyones tornen del mercat amb els cistells plens. Necessiten llorer per fer el dinar. En veure que de la soca de l'arbre regalima sang, pugen a dalt esverades i descobreixen Maria. A l'enterrament, Armanda recorda episodis de la vida de la nena i no comprèn l'actitud cruel que aquesta mostrava envers tothom. El mateix dia, Sofia estripa les cartes del

seu antic amic Lluís roca i clou, pel que fa a ella, la història de Sofia esclafant una fulla de llorer per treure'n el perfum; el triangle entre elles dues i Eladi aparentment ja no existeix. Però Eladi passa els dies i les nits tancat a la biblioteca, on llegeix Proust i troba la llibreta amb les confessions de Valldaura; els fets l'han aclaparat i la seva vida ja no li interessa. Es refugia en el record de la Pilar i es consagra a la memòria de Maria: la llosa que col·loca al peu del llorer és el que tanca la seva joventut. Mormòria de Maria: la llosa que col·loca al peu del llorer és el que tanca la seva joventut. Mor misteriosament, i Armanda i Jesús Masdéu conversen, tot vetllant-lo, sobre aquest misteri i sobre la història familiar. La irrupció sobtada de Maria acaba amb el sentimentalisme: per a ella, Eladi és, també, una història acabada. A partir d'ara, tot i que se sent blanc de crítiques no expressades (Armanda, el notari Riera...), continua tranquil·lament la seva vida. En el darrer capítol, Armanda i Teresa, còmplices, s'expliquen, tot menjant dolços els seus somnis. Els de la senyora són la imatge poètica de la seva vida des dels orígens fins a la vellesa. El d'Armanda és un somni innocent de fidelitat i amor envers l'Eladi.

Resum argumental tercera part (I-XIII)

Teresa, quan sap la notícia de Miquel Masdéu, pensa en la seva mort immediata i considera la seva decrepitud i decadència actuals. A la nit no pot dormir i se li fa present la seva joventut: es veu ella mateixa quan vivia a casa de la seva mare i feia de peixatera; reviu els seus amors amb Miquel Masdéu i el naixement del seu fill. Més tard, en el moment de morir, recorda l'esplendor passada, la bellesa que ha desaparegut i l'amor que s'ha fos. Sofia, cansada del dol, que l'envelleix, projecta un viatge a París, viatge que resultarà obligat, ja que la guerra esclata en aquests moments. Abans, però, entra a les habitacions tancades de Teresa i Maria. En aquesta darrera sent alguna cosa misteriosa que li fa basarda, i ordena desfer-la. Se'n va, finalment, amb una part de la fortuna familiar amagada, i deixa Armanda a cura de la casa i del jardí. Armanda, amb tota la casa per a ella, recorda fragments de la història dels Valldaura i de la seva vida a la torre. La pèrdua del sentit del temps i la manca de contacte amb l'exterior fan que, per uns moments, tingui una perspectiva inèdita de la realitat. La casa és ocupada pels milicians i Armanda, tot i que Jesús Masdéu -que és un d'ells- li proporciona un pis, hi continua anant a dormir perquè encara se'n sent responsable. Acabada la guerra es casa, però no deixa de vigilar la torre tot i que ja no hi pot entrar. El notari riera, jubilat, rep una

carta de Sofia que li desvetlla records i decideix fer l'última visita a la torre dels Valldaura, abans que l'enderroquin per fer-hi cases de pisos. Vell i amb problemes de memòria, els records li apareixen amb dificultat: l'únic que conserva intacte és el de la seva relació amb Teresa. La decrepitud el duu a l'actitud elegíaca, intensificada per la visió del jardí, selvàtic i engolit per l'heura. Sofia torna a desmantellar la torre i fa que els homes de la conductora, que carregaven els mobles per dur-los a guardar, cremin tot el que han anat traient de la casa. Mentre treballen, troben els antics mobles de Teresa, molt fets malbé, fotografies i altres records, i s'adonen també que hi ha una presència misteriosa. Aquesta presència és l'esperit de Maria, que viu encara en el seu espai. En aquesta darrera visita, Sofia coincideix amb Armanda, que feia un dels seus viatges habituals a la torre. Ha citat, a més, el seu fill Ramon, a qui fa molt temps que no ha vist. Aquest arriba gairebé desconegut: envellit, mig malalt i resignat, recorda el que ha estat la seva vida des que va fugir de la torre i es reconcilia amb un passat dolorós que fins ara ha maldat per oblidar. Armanda fa el darrer itinerari pel jardí, per totes les estacions del record i, adonant-se de la presència de l'ànima de Maria, resa una oració pel seu deslliurament. La perspectiva des de la qual es dóna l'última visió de la casa i el jardí, la de la rata, farà evident que la mort no és sinó una transformació.